

Aldona Chachlikowska

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jako "trzecie miejsce"

Biblioteka 20 (29), 153-181

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ALDONA CHACHLIKOWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Biblioteka
Uniwersytecka

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jako „trzecie miejsce”

STRESZCZENIE. W artykule omawiam kulturotwórczą, wydawniczą i promocyjną działalność Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, głównie na przestrzeni ostatnich 20 lat. Przedstawiam najważniejsze przejawy działalności kulturotwórczej, takie jak: Tydzień Bibliotek, Festiwal Nauki i Sztuki, Noc Naukowców, wystawy, Żywa Biblioteka, Poznańska Dyskusyjna Akademia Komiksu, Dyskusyjny Klub Książki. Prezentuję działalność wydawniczą: rocznik „Biblioteka”, serie: Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, *Antiquitates Minutae*, *Libri Librorum* i inne wydawane poza seriami pozycje. Tekst kończę opisem zadań w zakresie promowania instytucji. Aktywność, realizowana praktycznie od zarania dziejów Biblioteki, przeszła w ostatnich latach rewolucyjną zmianę. Stanowi to bez wątpienia odpowiedź na oczekiwania społeczne zarówno mieszkańców regionu, pracowników i studentów uczelni, jak i stałych użytkowników placówki, a jednocześnie jest elementem świadomej strategii. Jest to także podkreślanie roli największej placówki bibliotecznej w północno-zachodniej Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, działalność kulturotwórcza, aktywność wydawnicza, promocja, biblioteka 2.0.

Wprowadzenie

Rozwijająca się od blisko 20 lat komputeryzacja i mechanizacja usług bibliotecznych, ułatwiająca korzystanie z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu lub wręcz zwalniająca potencjalnych czytelników z konieczności przychodzenia do gmachu Biblioteki w celu skorzystania z potrzebnego dokumentu, a także zmieniające się oczekiwania dostawców usług i użytkowników wymusiły zmianę organizacji pracy, preferowanych form działania i priorytetów. Wśród priorytetów novum w pracy bibliotek akademickich jest spektakularny rozwój działań promocyjnych, kulturotwórczych i wydawniczych, czyniących z nich w sposób świadomy

„trzecie miejsce” wraz ze wszystkimi przypisywanymi mu zadaniami, celami, funkcjami¹.

W ograniczonym zakresie wspomniana działalność od dawna była znana bibliotekarstwu naukowemu. Patrząc na poznańską Bibliotekę Uniwersytecką, można przywołać nawet lata 30. XX wieku i jej regularny udział w ogólnopolskim Tygodniu Książki Polskiej, podczas którego na przełomie listopada i grudnia w Poznaniu – w bibliotekach, muzeach i księgarniach – organizowano szereg wystaw, wykładów i odczytów. W popularyzację tych wydarzeń włączały się lokalne media². Począwszy od lat 50. XX wieku, ambitne wystawy, a czasem także odczyty organizowane były już regularnie. Przytoczmy tematykę wybranych wystaw: „200. Rocznica urodzin W.A. Mozarta” (1956), „50. Rocznica śmierci Stanisława Wyspiańskiego” (1958), „Wrzesień 1939 roku w dokumentacji i literaturze” (1959), „Powstanie Wielkopolskie” (1959), „Wystawa książek wydawnictwa Oxford University Press” (1959). Należy nadmienić też o prezentowaniu, raz na miesiąc, nowości zagranicznych³.

Ostatnie 20 lat funkcjonowania Biblioteki to dynamiczny rozwój zadań w zakresie upowszechniania kultury, potęgującej się działalności wydawniczej, szeroko rozumianej promocji wspomnianych działań i z tym związanych zmian w jej strukturze, a także wewnątrz zajmującego się wskazaną problematyką oddziału, obecnie Oddziału Informacji i Transferu Wiedzy. Omówieniu tych spraw poświęcony będzie niniejszy artykuł.

W literaturze przedmiotu podkreślane jest stwierdzenie, że istotną rolę w dotarciu do różnych grup użytkowników może mieć sformułowanie i uwidocznienie na stronie WWW biblioteki naukowej **misji**, którą zamierza się ona kierować. Misja powinna zawierać cele generalne funkcjonowania biblioteki, takie jak: określenie zakresu działalności, strategię, czyli program działania, wartości, którymi zamierza kierować się w swojej pracy, i standardy określające jej działalność. Tym wskazaniom podporządkowana jest misja Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Być może warto uzupełnić misję o cele cząstkowe, z których z pewnością na uwagę zasługuje upowszechnianie kultury w środowisku uczelnianym i w regionie⁴.

¹ M. Kisilowska, *Czy lubicie się Państwo zakładać? O zaufaniu w bibliotece*, w: *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne, Łódź 2011, s. 12–16.

² *Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*. Informator, Poznań 2011, s. 79.

³ „Biuletyn Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu” 1959, nr 2, s. 91; nr 3, s. 70; nr 4, s. 169.

⁴ Z. Gębołyś, *Misja biblioteki naukowej w teorii i praktyce*, w: *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*, Poznań 2004, s. 23–24.

Zakres spraw, które powinny być omówione w artykule, jest bardzo szeroki. Zaczę od zmian w strukturze placówki i odpowiedzialności pracowników za realizację programu działalności kulturotwórczej, wydawniczej i promocyjnej. W omawianym przedziale czasowym – do roku 2011 – odpowiedzialny za te zadania był Oddział Prac Naukowych, Wydawniczych i Dydaktycznych. W roku 2012 połączono ten oddział z Oddziałem Informacji Naukowej, głównie ze względu na tożsame zadania dydaktyczne. Powstał Oddział Informacji i Transferu Wiedzy (OliTW), łączący obowiązki składających się na niego jednostek⁵. Zmieniono zasadę funkcjonowania tej komórki organizacyjnej, zniesiono istniejące wcześniej sekcje. Oddział ma obecnie charakter zadaniowy, a wskazanymi sprawami (organizacją działań kulturotwórczych i wydawniczych) zajmuje się pięć osób. Trudno jednak byłoby te wszystkie zadania opierać, zarówno organizacyjnie, jak i wykonawczo, jedynie na tej grupie pracowników. Dlatego wspiera ich powołany w 2008 roku zespół problemowy ds. promocji i wydawnictw mający charakter ciała doradczego. Na zebrania zespołu zapraszane są osoby, które zajmują się lub interesują omawianym wydarzeniem czy problemem albo też chciałyby zgłosić jakąkolwiek propozycję. Tu dyskutuje się nad projektami, ustala osoby odpowiedzialne, zespoły wykonawców, harmonogramy działań itp. Pracownicy Biblioteki zapraszani są do współpracy przy określonych zagadnieniach zgodnie z ich kompetencjami i zainteresowaniami. Docelowo planuje się, aby wokół każdego z dużych wydarzeń powstała grupa realizatorów specjalizująca się w obsłudze danego zadania.

Oddział ściśle współpracuje z osobą odpowiedzialną w BU za kontakty z uczelnianym działem nadzorującym Uniwersytecki System Identyfikacji Wizualnej, a także za przekazywanie przygotowanych informacji do mediów. Sporządzanie materiałów dla prasy, telewizji regionalnej i Uniwersyteckiej Telewizji Internetowej to również obowiązek pracowników OliTW. Przykładowo od wielu lat notki o wydarzeniach kulturalnych

⁵ Stanowi to realizację przyjętej strategii takiej budowy struktury organizacyjnej Biblioteki, w której będzie mało, ale stosunkowo licznych oddziałów, bez dalszego wewnętrznego ich podziału na sekcje, z zadaniami przyporządkowanymi poszczególnym stanowiskom pracy. Ma to na celu zwiększanie zakresu uprawnień, samodzielności i kompetencji każdego pracownika, czynienia go odpowiedzialnym za określony zakres prac – jest to tzw. angażowanie do zarządzania wszystkich pracowników organizacji. Na tak spłaszczoną strukturę hierarchiczną nałożono natomiast działania kilkunastu zespołów problemowych, których zadaniem jest dyskusowanie i wypracowywanie propozycji rozwiązań problemów ważnych dla funkcjonowania całej instytucji. Zob. A. Jazdon, *Nowoczesne zarządzanie w starych murach*, w: *Stare i nowe w bibliotece. Współpraca czy konkurencja*, Łódź 2010, s. 89–100.

w Bibliotece Uniwersyteckiej zamieszcza „IKS – Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny”, a ostatnio też portal informacyjny dla seniorów miasta, co jest oznaką zmian w naszym działaniu i świadomym otwieraniu się na tę rozwijającą się ilościowo grupę odbiorców.

Promowanie Biblioteki jako „miejsca trzeciego” zostało umocnione przez stanowisko władz rektorskich ostatnich dwóch kadencji, wielokrotnie podkreślających, że cała uczelnia (w tym biblioteki) ma obowiązek pracować nie tylko dla dobra Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ale także na rzecz społeczności lokalnej, której powinna dać możliwość ciekawego i pożytecznego, niekojarzącego się z przymusem spędzenia czasu. Wykreowanie wśród studentów, pracowników uczelni i mieszkańców Wielkopolski takiej potrzeby jest zadaniem, przed którym stanęła Biblioteka Uniwersytecka i które sukcesywnie w omawianym przedziale czasowym realizowała. Widoczną na pierwszy rzut oka zmianą jest przyjazna koncepcja architektoniczna gmachu – można skorzystać z wygodnych kanap i foteli, są miejsca do rozmów czy dyskusji. Rozwijana jest też oferta wydarzeń kulturalnych. Realizacji tych celów sprzyja zmieniona, wieloaspektowa formuła informowania o nich. Potrzebą społeczną jest dążenie do szerokiego przekazu, że biblioteki to miejsce spotkań i możliwość ciekawego, stojącego na określonym poziomie spędzenia wolnego czasu.

Funkcja kulturotwórcza

Kulturotwórcza praca Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu kierowana jest do wszystkich jej użytkowników: studentów i pracowników uczelni, pracowników macierzystej Biblioteki i bibliotek sieci, mieszkańców miasta, regionu, kraju. Niektóre propozycje dotyczą tylko określonych grup, inne wszystkich zainteresowanych. Z filozofii działania placówki wynika następujące podejście: pragniemy zaspokoić potrzeby studentów i pracowników uczelni i usatysfakcjonować czytelników z zewnątrz. Wychodzimy z założenia, że jeżeli Biblioteka postrzegana będzie jako ośrodek kultury, w którym należy bywać, gdyż oferuje ciekawe formy uczestniczenia w imprezach, a nawet spędzania wolnego czasu, to z pewnością wpłynie to na wzrost liczby użytkowników.

Wydarzenia kulturalne organizowane w Bibliotece Uniwersyteckiej mają dwojaki charakter. Są wśród nich imprezy cykliczne, często wynikające z projektów ogólnopolskich lub uczelnianych. Z drugiej strony wiele przedsięwzięć jest skutkiem planów bądź inicjatywy pracowników Biblioteki czy uczelni, a także efektem współpracy z innymi poznańskimi

szkołami wyższymi, fundacjami czy stowarzyszeniami. Stanowią one też realizację postulatów czy oczekiwań płynących z otoczenia. Bibliotekę widać w przestrzeni publicznej Poznania i nie tylko, gdyż uczestniczy w takich wydarzeniach jak: ogólnopolskie Targi Książki, warszawskie Targi Książki Historycznej, imprezy czytelnicze na targach poznańskich, przykładowo Obwoźna Czytelnia Komiksów Biblioteki Uniwersyteckiej na Festiwalu Fantastyki Pyrkon, na Warszawskich Targach Książki czy w ramach Poznańskich Dni Książki nie tylko Naukowej. Włączamy się nie tylko w imprezy o charakterze targowym, ale też w inne wydarzenia ogólnopolskie czy miejskie, jak np. Poznańskie Dni Tolkienowskie (il. 1). Udostępniamy gmach jako ogniwo różnych gier miejskich, umożliwiamy organizowanie w nim sesji fotograficznych, nagrań filmowych czy telewizyjnych niezwiązanych bezpośrednio z zasobami czy działaniami biblioteki naukowej.

Najważniejszym obecnie cyklicznym bibliotekarskim wydarzeniem kulturalnym jest – odbywający się pod auspicjami Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – **Tydzień Bibliotek**. W 2016 roku odbyła się XIII jego edycja, a uczestniczą w nim biblioteki różnych rodzajów i kategorii. W Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu wszystkie edycje zaakcentowane

Il. 1. Dni Tolkienowskie 2015 w BU
Fot. Rafał Michałowski.

zostały wykładami, spotkaniami z ciekawymi ludźmi, wystawami, wycieczkami po zakamarkach gmachu, prezentacją najciekawszych zbiorów, koncertami oraz szkoleniami z zakresu informacji elektronicznej. Przypomnę ciekawsze propozycje: wystawa „Europa – Polska – Europa” (2004); wykład na temat bibliotek pogranicza dr. Hansa-Gerda Hap-pela z Uniwersytetu Europejskiego Viadrina, mgr Grażyny Twardak z Collegium Polonicum w Słubicach oraz mgr Celiny Kwiatek-Mack z Polsko-Niemieckiego Centrum Dokumentacji i Mediów w Słubicach i Frankfurtu nad Odrą (2005); wykład prof. Donalda G. Davisa ze School of Information, University of Texas at Austin (2006); „Poznańskie Targi na przełomie XIX i XX wieku” – wykład i prezentacja mgr. Jakuba Skuteckiego z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (2006); wystawa „Nie wiesz? – zapytaj w bibliotece” (2006); wykład „Biblioteka mojego wieku – czyli jaka?” dr. hab. Artura Jazdona z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (2007); wystawa „150 lat zbiorów Biblioteki PTPN” (2007); „Najważniejsze zjawiska współczesnej polszczyzny” – wykład prof. dr. hab. Jana Miodka (2008); dyskusja na temat twórczości i odbioru poezji Adama Mickiewicza z udziałem prof. dr. hab. Piotra Śliwińskiego, prof. dr. hab. Przemysława Czaplńskiego i dr. Jerzego Borowczyka z Instytutu Filologii Polskiej UAM (2009); wystawa poświęcona twórczości Emila Zegadłowicza (2010); prelekcja prof. dr. hab. Wiesława Olszewskiego „Na krańcach globalizacji. Podróże a biblioteka” (2011); wystawa „ZBUntowane książki” prezentująca tzw. literaturę, czyli książki w nietypowej formie i niecodziennym kształcie (2012); wystawa Grupy Twórczej Terakota Pracowni Rzeźby i Ceramiki CK Zamek (od 2013); wieczór poezji Andrzeja Babińskiego (2014); spotkanie autorskie z Marią Czubaszek (2015). W roku 2016 głównym wydarzeniem w Tygodniu Bibliotek było spotkanie autorskie wokół książki prof. dr. hab. Jerzego Bralczyka i Michała Ogórka *Na drugie Stanisław. Nowa księga imion* (il. 2).

Warto podkreślić, że od wielu lat (od 2011) Tygodniowi Bibliotek towarzyszy kiermasz książek pod hasłem „Dajmy książkom drugie życie” – ciesząca się olbrzymią popularnością akcja sprzedaży za symboliczną złotówkę książek z zasobu dubletów BU (il. 3). W ramach obchodów organizujemy też systematycznie koncerty muzyczne dostępne dla wszystkich chętnych. Działania Tygodnia Bibliotek stanowią stały element corocznej Wielkiej Akademickiej Majówki poznańskiego środowiska studenckiego oraz wpisane są do kalendarium wydarzeń Dekady Jubileuszowej UAM 2009–2019.

Poznański Festiwal Nauki i Sztuki jest wydarzeniem współorganizowanym przez uczelnie poznańskie od 1998 roku. Biblioteka Uniwersytecka włączyła się ze swoimi propozycjami do programu festiwalu w momencie

II. 2. Tydzień Bibliotek 2016, spotkanie z prof. Jerzym Bralczykiem i red. Michałem Ogórkim
Fot. Rafał Michałowski.

II. 3. Tydzień Bibliotek 2016, kiermasz książek
Fot. Rafał Michałowski.

utworzenia Oddziału Prac Naukowych, Wydawniczych i Dydaktycznych – w roku 2000. Nasz udział w projekcie we wskazanym roku został zauważony, gdyż ciekawe pokazy konserwacji i oprawy zabytkowych zbiorów bibliotecznych zorganizowane zostały w przestrzeni publicznej, w namiocie na placu Mickiewicza (prezentację powtarzano w następnych latach). Wygłoszone zostały także dwa, cieszące się zainteresowaniem, wykłady: „Piękno dawnej książki XV–XVIII wieku ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu” mgr. Zygmunta Poznańskiego i „Poznań przed powstaniem Uniwersytetu – stare widokówki ze zbiorów BU” mgr. Jakuba Skuteckiego. W każdym kolejnym roku program festiwalu tradycyjnie już urozmaicały propozycje Biblioteki. W 2001 roku prezentowano rękopisy ze zbiorów BU (mgr Maria Jagielska), zbiory kartograficzne (mgr Rafał Michałowski), zbiory ikonograficzne (mgr Jakub Skutecki), zbiory muzyczne (mgr Andrzej Jazdon) i dokumenty życia społecznego (mgr Jan Aleksiański). W ramach festiwalu odbyło się, począwszy od 2002 roku, wiele szkoleń z zakresu umiejętności korzystania z informacji elektronicznej, które realizowali pracownicy Oddziału Informacji Naukowej BU. W kolejnych latach ponownie pojawiły się propozycje pracowników Oddziału Zbiorów Specjalnych: „Narodziny galaktyki Gutenberga. Drukarstwo na przełomie XV i XVI wieku” mgr. Zygmunta Poznańskiego (2003); „Królewska sztuka wolnych mularzy” mgr. Andrzeja Karpowicza (2003); „Zabytkowe globusy w Bibliotece Uniwersyteckiej” mgr. Rafała Michałowskiego (2004); „Henryk Wieniawski – tylko wirtuoz?” mgr. Andrzeja Jazdona (2011); „Pismo prawdę ci powie? O grafologii, rękopisach i ludzkich charakterach” dr Alicji Szulc (2012) i wiele innych. Kolejne poruszane na festiwalowych spotkaniach tematy to: „Biblioteka bez ścian. Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa” prof. dr. hab. Mirosława Górnego; „Federico Fellini w źródłach elektronicznych” mgr. Żanety Szerksznis (2005); „Nie znajdziesz w bibliotece? Znajdziesz w e-bibliotece” mgr. Emilii Karwasińskiej i mgr. Małgorzaty Rychlik (2007). Festiwalowi towarzyszą czasem wystawy, przykładowo: „Nieznane oblicza znanych pisarzy” (2015).

Od kilku lat, wzorem całej uczelni, włączamy się w realizację popularnonaukowych i rozrywkowych imprez, które w całej Europie odbywają się 26 września pod hasłem **Noc Naukowców** (*Researchers' Night*). Zgodnie z założeniem projektu głównym odbiorcą Nocy Naukowców powinni być młodzi ludzie. W taki też sposób układane były w kolejnych latach programy tego wydarzenia. Zazwyczaj proponowane są wycieczki po gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej, projekty z zakresu upowszechniania czytelnictwa oraz pokazy i warsztaty organizowane przez Pracownię Restauracji Książki (il. 5).

II. 4. Poznański Festiwal Nauki i Sztuki 2014, wystawa „Liberatura”
Fot. Rafał Michałowski.

II. 5. Noc Naukowców 2015
Fot. Rafał Michałowski.

Wystawy zawsze były i są nadal obecne w przestrzeni Biblioteki. Ich organizację wręcz zakładał projekt architektoniczny budynku, którego obecna Czytelnia Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet była z założenia salą wystawienniczo-wykładową. Po zmianie jej funkcji przez wiele lat jedynym miejscem prezentacji był hol główny gmachu z gablotami i stelażami do plansz. Ta sytuacja zmieniła się po 2010 roku, kiedy to rozpoczął się, realizowany ze środków Unii Europejskiej, remont Biblioteki. Sukcesywnie zaczęto otwierać i remontować podzieloną uprzednio na mniejsze pomieszczenia przestrzeń na parterze, tworząc nowe możliwości ekspozycyjne. Pierwsza odzyskana w ten sposób przestrzeń to tzw. e-centrum z możliwością ustawiania posterów (również organizowania spotkań, występów). Ciekawym miejscem na prezentację rozmaitych form, począwszy od obrazów, przez gobeliny, fotografie, aż do plansz – jest korytarz łączący stary i nowy gmach Biblioteki (nazywany Art-korytarzem). To duża przestrzeń obok sal wykładowej i szkoleniowej. W korytarzu umieszczono specjalny system umożliwiający zawieszanie prac. Najnowszym przedsięwzięciem ekspozycyjnym jest Galeria Biblioteki Uniwersyteckiej. To niewielka sala stanowiąca przedłużenie nowego pomieszczenia rekreacyjnego zwanego BUkawką. Organizowane są tam wystawy – często będące owocem stałej współpracy z Uniwersytem Artystycznym w Poznaniu (UAP). Można dodać, że logotyp Galerii BU zaprojektował prof. dr hab. Tomasz Siwiński z UAP.

Dużo jest wystaw, których autorami są pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej. W perspektywie omawianych 20 lat ich liczba wzrosła od ok. 5–6 rocznie do końca pierwszej dekady XXI wieku, do 22 w roku 2015. W sumie było ich prawie 180⁶. Wiele wystaw ma jednak status przedsięwzięć zewnętrznych. Są wynikiem naszych propozycji skierowanych do jednostek uczelni, które czasem prezentują swoje osiągnięcia lub zasłużonych pracowników wydziałów, a także współpracy z innymi uczelniami lub osobami prywatnymi. Warto zwrócić uwagę na projekt wynikający z Dekady Jubileuszowej UAM, mianowicie przedstawienie sylwetek i dorobku najbardziej znanych i zasłużonych w dziejach UAM profesorów. Do tej pory zaprezentowani zostali: Antoni Peretiakowicz 1884–1956, Henryk Łowmiański 1898–1984; Kazimierz Tymieniecki 1887–1968; Adam Wodziczko 1887–1948.

Wśród dużych wystaw można odnotować ekspozycje cykliczne, takie jak „Poznański Przegląd Książki Naukowej” (21 edycji, il. 6) czy wpisujące się w ogólnopolską akcję Tygodnia Papieskiego wystawy upamiętniające Jana Pawła II (siedem dużych i kilka małych wystaw w ciągu ostatnich

⁶ Sprawozdania Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu za lata 1996–2015.

II. 6. XX Poznański Przegląd Książki Naukowej 2015

Fot. Rafał Michałowski.

20 lat); edukacyjne: „Z mrocznych jaskiń do tabletu. Książka na przestrzeni wieków” (2014); regionalistyczne: „Hipolit Cegielski 1813–1868” (2013) czy „Portret wsi wielkopolskiej w zdjęciach weselnych” (2015); ukazujące pasje pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej: „Gagauzja w obiektywie” (2014) oraz „Natura czy retusz. Fotorelacja z podróży po Maroku”; wynikające ze współpracy z wydawnictwami: „Jan Marcin Szancer – czarodziej wyobraźni” (2014) czy „Wystawa przeglądowa Wydawnictwa Naukowego PWN” (1999); prezentujące wydziały oraz inne jednostki UAM: „Wystawa dorobku Wydawnictwa Naukowego UAM” (1999), „50 lat Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1962–2012)” (2012), „Prof. dr hab. Wiesław Olszewski. Badania. Podróże. Biblioteka” (2004) czy „Profesor Janusz Pajewski w 100-lecie urodzin” (2007); rocznicowe: „«Sto lat» 1902 Kaiser-Wilhelm-Bibliothek in Posen – Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 2002” (2002) czy „Początek. Uniwersytet w Poznaniu. Rok 1919 i następne” (2009) oraz szereg wystaw ukazujących najciekawsze zbiory: „Celtowie w Bibliotece Uniwersyteckiej UAM” (1999), „Kolekcja masońska w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu” czy „Pozostań w mej pamięci. Sztambuchy – trwałniki – pamiątki z kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu”. Doskonałe położenie Biblioteki Uniwersyteckiej na mapie miasta czyni

Il. 7. Żywa Biblioteka 2016

Fot. Rafał Michałowski.

z naszych powierzchni wystawienniczych bardzo atrakcyjne miejsce dla zwiedzających i autorów wystaw.

Żywa Biblioteka to duński projekt, którego celem jest: tworzenie przestrzeni dialogu i porozumienia; działanie na rzecz poszanowania praw człowieka; przekazywanie wiedzy i doświadczenia osób narażonych na dyskryminację, stereotypizację, uprzedzenia, wykluczenie; kształtowanie postaw otwartości i akceptacji wobec inności (il. 7)⁷. W zasadzie inicjatywa ta realizowana jest głównie przez biblioteki publiczne. W latach 2015–2016 zorganizowano w BU dwie jej edycje. Obydwie cieszyły się ogromnym powodzeniem. „Czytelnicy” Żywej Biblioteki mieli okazję spotkać się i porozmawiać z ciekawymi ludźmi, osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami mniejszości i obcokrajowcami. Należy podkreślić, że ta propozycja zakończyła się sukcesem wyłącznie dzięki pasji i entuzjazmowi zaangażowanej grupy pracowników.

Podobną proweniencję ma **Poznańska Dyskusyjna Akademia Komiksu**. To projekt autorski pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej i Fundacji Instytut Kultury Popularnej. Spotkania osób zainteresowanych

⁷ Żywa Biblioteka Polska / Stowarzyszenie Diversja, <http://zywabibliotekapolska.pl/zasady/> [dostęp: 20.04.2016].

komiksami, których pokaźna już kolekcja jest systematycznie rozbudowywana, odbywają się w gmachu raz w miesiącu. Rozważania na temat komiksu z perspektywy naukowej proponowane są w formie wykładów, prezentacji i dyskusji. Pracownicy BU wspierają tworzenie Polskiej Bibliografii Wiedzy o Komiksie i biorą udział w wydawaniu punktowanego czasopisma „Zeszyty Komiksowe”. Na terenie Biblioteki organizowany jest raz w roku Dzień Darmowego Komiksu oferujący spotkania autorskie, wykłady, rozrywkę, czytelnię komiksów, darmowe egzemplarze, a także możliwość ich zakupu (il. 8). Imprezą wynikającą z zainteresowania komiksami jest Comics Wars, a w jej trakcie konkursy, wykłady, dyskusje, wystawy, zabawy dla dzieci, sprzedaż, możliwość obejrzenia komiksów i piękne, stylizowane na Gwiezdne Wojny stroje uczestników wydarzenia. Obwoźna Czytelnia Komiksów Biblioteki Uniwersyteckiej jest, jak wspomniałam, regularnie obecna na Festiwalu Fantastyki Pyrkon i od dwóch lat na Targach Komiksowa Warszawa organizowanych w ramach Warszawskich Targów Książki. Uczestniczymy poza tym, od 2015 roku, w Festiwalu Fantastyki Gostkon. Nakładem BU ukazały się trzy edycje antologii polskich twórców komiksowych. Z zainteresowania komiksami wynikają również poświęcone tej tematyce wystawy: „Polski

Il. 8. Dzień Darmowego Komiksu 2016

Fot. Rafał Michałowski.

Komiks Historyczny” (2006), „Kadrowana rzeczywistość / rozrysowana wyobraźnia. Komiksy z kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu” (2010), „Janek Koza. Polaków uczestnictwo w kulturze. Raport z badań” (2012) i inne. Najnowszą inicjatywą z tego zakresu jest realizowane obecnie przenoszenie obszernej kolekcji komiksów do wspomnianej już, dawnej Czytelni Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet. Będą one udostępniane w tym miejscu, a uzupełnią je przytoczone wyżej wydarzenia komiksowe. Czytelnia zmieni nazwę na Biblioteka Nova. Także tu będą organizowane innego rodzaju wykłady, spotkania, w tym np. cykliczne wydarzenie **W Bibliotece wszystko gra** – czyli spotkania miłośników różnego typu gier.

W maju 2016 roku Biblioteka Uniwersytecka dołączyła do realizacji najbardziej znanego i popularnego projektu Instytutu Książki (obecnego w Polsce od 2007 roku), jakim jest **Dyskusyjny Klub Książki (DKK)**⁸. Opiekun DKK ściśle współpracuje z wojewódzkim koordynatorem projektu w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. W duchu zainteresowania literaturą piękną i poezją mieszczą się też, organizowane co miesiąc, **Rocznicowe Czytania** (il. 9), a także spotkania w budynku Biblioteki: Grupy Literycznej Na Krechę, Stowarzyszenia Polonia – Italia oraz Kolokwia Dramaturgiczne zorganizowane przez pracowników Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM.

Innego typu propozycję stanowią otwarte **zebrania naukowe**, na których prelegentami są pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej lub zaproszeni goście. Poruszane w ramach spotkań tematy są różnorodne. Przykładowo: w każdym roku prezentowane są nowe nabytki w zakresie zbiorów specjalnych, omawiane są interesujące służbowe wyjazdy zagraniczne, tematy związane z naukową problematyką realizowaną przez pracowników lub zaproszonych gości, a także z różnymi wydarzeniami, świętami czy rocznicami. Zebrania najczęściej odbywają się raz w miesiącu. Ten cykl wykładów uzupełniany jest o spotkania, w ramach których promujemy np. nowe tytuły Wydawnictwa Naukowego UAM i oficyn zewnętrznych.

Pracownicy Biblioteki uczestniczą w procesie mającym na celu podniesienie **kultury informacyjnej** studentów, doktorantów oraz pracowników naukowych uczelni. Kultura informacyjna rozumiana jest przez bibliotekarzy jako umiejętność funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy. Czynione jest to głównie przez realizowane zajęcia dydaktyczne, szkolenia i udzielanie specjalistycznych informacji.

⁸ Instytut Książki, Dyskusyjne Kluby Książki, <http://www.institutksiadzki.pl/abc,dkk.html> [dostęp: 25.04.2016].

Il. 9. Rocznicowe Czytanie 2015

Fot. Rafał Michałowski.

Wskazana wyżej grupa użytkowników – poszerzona o osoby korzystające z bibliotek cyfrowych i projektów bibliotek w zakresie szeroko pojętej digitalizacji, a także coraz szerzej stosowanego nauczania na odległość – jest odbiorcą naszych zadań związanych z **medializacją nauki**. Biblioteki w pełni świadomie zaczynają się przekształcać z magazynów książek w miejsca organizacji dostępu do zasobów. Do tej kategorii należą też upowszechnianie i prezentacja wyników badań dzięki wystawom, odczytom, prelekcjom czy udziałowi w przedsięwzięciach popularyzujących naukę. Coraz częściej rolą Biblioteki będzie obudowywanie zajęć dydaktycznych przez organizowanie dostępu do przetworzonych a niedostępnych dla czytelników w oryginale źródeł i wskazywanie sposobów dochodzenia do informacji przez różne media⁹.

W związku z sugerowaną zmianą proporcji w zakresie realizowanych przez poznańską Bibliotekę Uniwersytecką usług na rzecz sukcesywnego wzrostu zainteresowania działaniami kulturotwórczymi warto przytoczyć liczby dotyczące wydarzeń kulturalnych z lat 2013–2015. W 2013

⁹ A. Jazdon, *Miejsce biblioteki w medializacji nauki*, artykuł niepublikowany, wygłoszony na konferencji „Strategie bibliotek w działaniach edukacyjnych, informacyjnych i medialnych”, Jarocin 13–15 listopada 2004 roku.

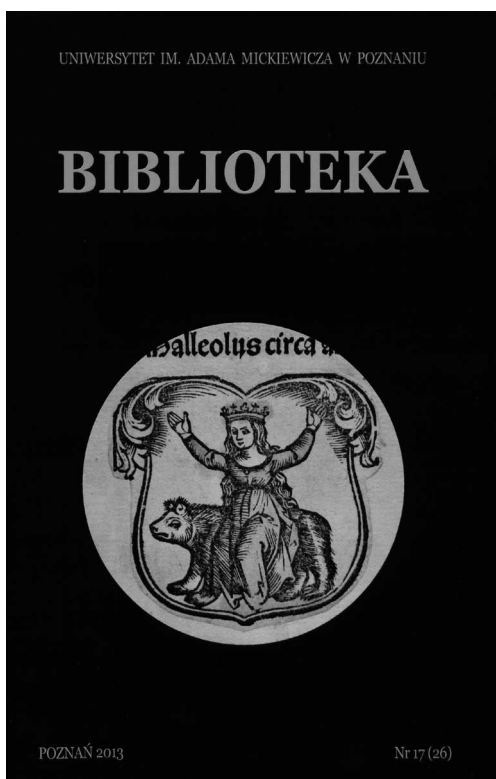
roku zorganizowano 46 wydarzeń, w których udział wzięły 2374 osoby, w następnym roku 96 rozmaitych imprez z 7442 uczestnikami, a w roku 2015 – 100 przedsięwzięć i 11 432 uczestników¹⁰. To dużo. Nie oznacza to jednak, że praca w zakresie intensyfikowania działalności kulturotwórczej może być zakończona. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu to przecież również placówka o charakterze publicznym i wszystkie wydarzenia dostępne są, bez kosztów, dla wszystkich zainteresowanych w rozmaitym przedziale wiekowym. Jeszcze efektywniejsze dotarcie do szerokiej grupy odbiorców to wyzwanie dla jej pracowników.

Praca wydawnicza

Zorganizowana działalność wydawnicza prowadzona jest w Bibliotece Uniwersyteckiej od 1958 roku. Ponad 55 lat temu ukazał się pierwszy numer „Biuletynu Biblioteki Głównej UAM”. W 1960 roku wspomniany biuletyn przekształcony został w rocznik Biblioteki Uniwersyteckiej „**Biblioteka**”, który ukazywał się w latach 1960–1970. Rocznik wznowiono w 1997 roku. Pierwszy numer nowej edycji zaopatrzonej został w tytuł „Biblioteka” i podtytuł: „Materiały i informacje Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu”. W kolejnych latach zrezygnowano z podtytułu (il. 10). W dziewięcioosobowej Radzie Redakcyjnej czasopisma zasiadają trzy osoby z niemieckich ośrodków naukowych. W 2016 roku ukaze się 20. tom nowej edycji rocznika. Profil czasopisma obejmuje problematykę zarówno współczesnego bibliotekarstwa, bibliologii, informacji naukowej i dokumentacji oraz prasoznawstwa, jak i historii bibliotek, dziejów książki i zbiorów bibliotecznych. Rocznik prezentuje także interesujące biblioteki i rozwiązania stosowane w naukowym bibliotekarstwie zagranicznym. W „Bibliotece” obowiązują stałe działy: Materiały i rozprawy, Miscellanea, Przekłady, Recenzje i przez wiele lat Sprawozdania z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, które obecnie publikowane są wyłącznie w wersji elektronicznej na stronie WWW. Artykuły opatrzone są abstraktami i słowami kluczowymi w języku angielskim. Na język angielski przetłumaczony jest też spis treści. Czasopismo ma charakter ogólnopolski. Redakcja zmierza do tego, aby przynajmniej 50% zamieszczanych na łamach rocznika artykułów pochodziło z innych niż poznański ośrodków naukowych. „Biblioteka” jest czasopismem recenzowanym. Dotychczas recenzje przygotowywali wybitni znawcy

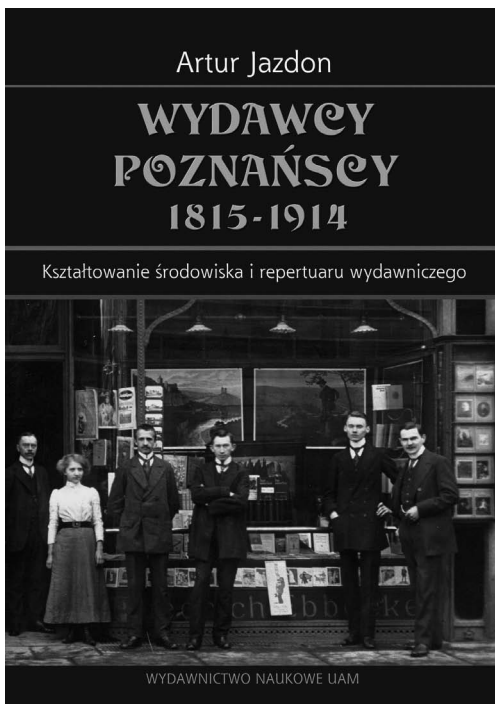
¹⁰ Sprawozdania Oddziału Informacji Naukowej i Transferu Wiedzy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu za lata 2013–2015.

problematyki, a wśród nich: prof. dr hab. Ryszard Marciniak z Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, prof. dr hab. Jacek Wojciechowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr hab. Piotr Nowak i prof. dr hab. Mirosław Górny z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. dr hab. Ryszard Nowicki z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy czy prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz z Uniwersytetu Łódzkiego. W 2007 roku „Biblioteka” została umieszczona na liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Obecnie ma 8 punktów. Odbiorcami rocznika są przede wszystkim pracownicy bibliotek akademickich, bibliotekarze zatrudnieni w większych bibliotekach publicznych, pracownicy i studenci instytutów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Dla autorów i czytelników ważna jest widoczność artykułów. Rocznik indeksowany jest w bazie IC Journals Master List, streszczenia publikowanych prac dostępne są w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Sciences and Humanities, zawartość czasopisma natomiast w uniwersyteckim repozytorium AMUR, na platformie czasopism UAM – PRESSto oraz w bazie BazHum Muzeum Historii Polski.

Il. 10. Rocznik „Biblioteka” 2013

Od 1960 roku wydawana jest seria **Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu**, w ramach której ukazały się do tej pory 32 pozycje zwarte i jedna podseria – Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej (il. 12). Należy wymienić tutaj kilka bardzo wartościowych tytułów: *Katalog inkunabułów* autorstwa Wiesława Wydry (2002), *Katalog druków współczesnych w zbiorach masońskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* w opracowaniu Andrzeja Karpowicza (2000), *Poznań na widokówkach w latach 1893–1918* Jakuba Skuteckiego (2000), *Culture of Memory in East Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period* pod red. Rafała Wójcika (2008) czy też Artura Jazdona *Wydawcy poznańscy 1815–1914. Kształtowanie środowiska i repertuaru wydawniczego* (2012, il. 11). Publikowane w tej serii prace to nie zawsze efekt działalności osób zatrudnionych w systemie bibliotecznoinformacyjnym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Warunkiem w tym wypadku jest to, aby praca została przygotowana na podstawie zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej. Przykładem tego typu wydawnictw są: Ryszarda Nowickiego *Działalność Aleksandra Birkenmajera na rzecz ochrony zbiorów bibliecznych. Ziemie zachodniej i północnej Polski w latach 1945–1949* (2006) czy też *Szkice Egipskie Józefa Kościelskiego: wrażenia z podróży, studia i materiały*, które do druku przygotował i opatrzył wstępem poznański historyk Hieronim Kaczmarek (2007).

Il. 11. Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, t. 32

Ważnym przejawem działalności wydawniczej BU, umożliwiającym jednocześnie ochronę i upowszechnianie zbiorów jest realizacja, od 1997 roku, w ramach Prac Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, projektu Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej (il. 12). Do chwili obecnej ukazało się w ramach tej podserii 26 tomów (zawierających zawartość 30 czasopism), opracowanych przez dwie autorki¹¹. Spisy mają swój odpowiednik w Internecie, na stronie WWW Biblioteki Uniwersyteckiej. Dzięki otrzymaniu dofinansowania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego połączono internetową wersję spisów z zamieszczonymi na platformie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej zeskanowanymi czasopismami.

W ramach kolejnej zainicjowanej przez Bibliotekę Uniwersytecką serii: **Antiquitates Minutae** wydano 16 tytułów prezentujących najciekawsze zabytki piśmiennictwa z jej zbiorów wraz z komentarzami specjalistów. Komentarze te tłumaczone są na języki angielski i niemiecki i w postaci wkładki dołączane do kolejnych zeszytów. W ten sposób zwiększany jest krąg odbiorców o czytelników zagranicznych. Najnowszym tytułem serii jest: „*Proszę Panią o błogostawieństwo na drogę*”. *Pamiętki z powstania styczniowego w albumie Felicji z Wasilewskich Boberskiej*, opracowany przez Alicję Szulc (2013).

Ciekawym przedsięwzięciem wydawniczym przygotowywanym wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej UAM jest seria **Libri Librorum** (dotąd 11 tomów), czyli edycje w formie reprintów najstarszych polskich druków. Pierwszym wydawnictwem serii jest [*Raj duszny*] *Hortulus animae polonice* [Kraków, Florian Ungler i Wolfgang Lern], 1513 (2006) w opracowaniu Wiesława Wydry. Libri Librorum kryje pod tym wspólnym tytułem dwie serie wydawnicze: Bibliotheca paleotyporum in lingua polonica impressorum oraz Eximiorum Poloniae librorum bibliotheca. Pierwsza zawiera edycję wszystkich książek w języku polskim, które zostały wydrukowane do roku 1543. Zachowały się one najczęściej w postaci zdefektowanych, luźnych fragmentów. W ramach drugiej serii publikowane są najcenniejsze druki polskie z XVI–XVIII wieku, znaczące dla dziejów polskiej kultury i literatury, historii książki i języka. Większość z udostępnianych w ten sposób bezcennych polskich książek nie doczekała się dotąd edycji krytycznych¹². Służy jednak ich ochronie i popularyzacji. We wspomniane zadanie wpisuje się również (zapoczątkowana w 2009

¹¹ Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej, oprac. K. Jazdon, H. Wieland, Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu nr 22.

¹² *Zachowanie żywota panińskiego przez trzynastcie artykułow, których panny naśladować mają*, Kraków, Florian Ungler, 1530. 8°, Libri Librorum, Seria Bibliotheca paleotyporum in lingua polonica impressorum, Poznań 2008, s. 18.

roku) seria *Diariusze Staropolskie*, która zawiera transkrypcję tekstu, komentarz krytyczny oraz krótki wstęp prezentujący autora danego diariusza. W ten sposób światło dzienne ujrzała niewykorzystywana do tej pory kategoria źródeł historycznych, mianowicie diariusze i zapiski dzienne krakowskich profesorów i znaczących osobistości. W bibliotekach polskich przechowywanych jest ok. 50 diariuszy, z których tylko kilka do czekało się krytycznego wydania¹³.

W roku 2003 wydane zostało, w wyjątkowej oprawie edytorskiej, opracowanie Wiesława Wydry zatytułowane *O najdawniejszej drukowanej książce w Poznaniu*, będące reprintem najstarszego druku poznańskiego niezachowanego w żadnej z bibliotek polskich a znanego z jedyne go egzemplarza przechowywanego w Herzog August Bibliothek w Wolfenbüttel (Niemcy). Odkrycie tego druku pozwoliło datować historię drukarstwa w Poznaniu na 20 lat wcześniej niż dotąd uważano. Publikacja ma charakter nie tyle naukowy, ile popularyzatorski, edukacyjny, stanowi doskonały materiał dla nauczycieli, pokazując nie tylko kształt i wygląd dawnej książki, krój pisma, ale też dawną pisownię polską oraz brzmienie tekstów powszechnie dziś znanych.

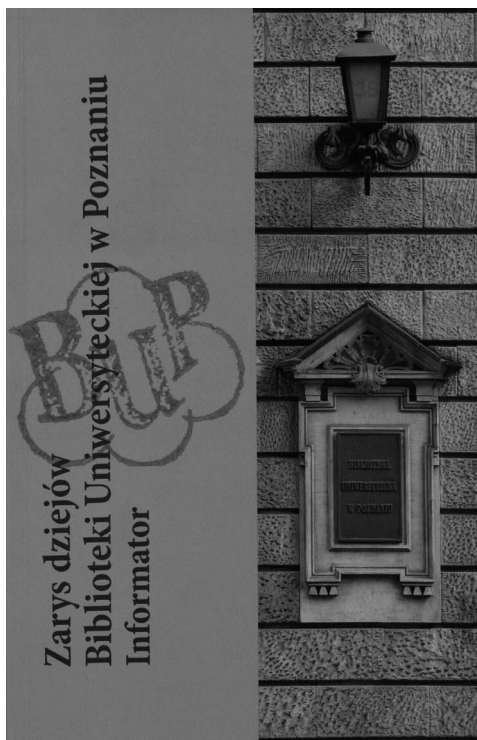
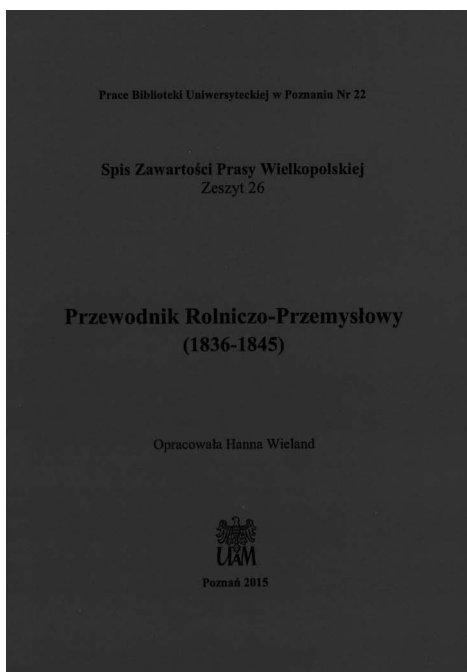
Wśród ostatnich zamierzeń wydawniczych należy wymienić też *Album Amicorum*, mający kształt typowego, znanego przed laty pamiętnika, którego puste, przeznaczone do zapisu karty przedzielone zostały reprodukcjami ilustracji ze starych sztabuchów pochodzących ze zbiorów Pracowni Rękopisów. Z jednej strony promowane są w ten sposób zasoby BU, z drugiej natomiast przypominamy trochę zapomniany a tak popularny przed laty nieodłączny element życia szkolnego, towarzyskiego, mając nadzieję na ponowne rozbudzenie zainteresowania nim.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jest organizatorem dużych, często międzynarodowych, różnotematycznych konferencji naukowych, których efektem są publikowane (zazwyczaj poza seriami) materiały konferencyjne. Należą do nich przykładowo takie wydawnictwa jak: *Stan i potrzeby polskich bibliotek uczelnianych* (Poznań 2002) oraz *Gazety. Zasoby. Opracowanie. Ochrona. Digitalizacja. Promocja / Informacja* (2006) – obydwie w opracowaniu Artura Jazdona i Aldony Chachlikowskiej.

W ramach przeglądu wydawnictw BU należy wspomnieć o **reprintach pocztówek wielkopolskich**, które w seriach przygotowuje mgr Jakub Skutecki z Pracowni Ikonograficznej Biblioteki i które z pewnością są odpowiedzią na lokalne oczekiwania i zainteresowanie. Do najczęściej kupowanych należą: *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Biblioteka*

¹³ Jana Źdźarowskiego, kanonika poznańskiego, *diariusz z lat 1532–1551*, oprac. R. Wójcik, W. Wydra, Poznań 2009.

II. 12. Prace Biblioteki Uniwersyteckiej
w Poznaniu Nr 22, podseria: Spis Zawar-
tości Prasy Wielkopolskiej

II. 13. *Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, Poznań 2011

Uniwersytecka w Poznaniu, Poznańskie Pomniki, Ul. Św. Marcin, Poznańskie Świątynie, Ciężkie Masonica i Sztambuchy.

Z okazji obchodów 400-lecia tradycji uniwersyteckich w Poznaniu i w ramach Dekady Jubileuszowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (2009–2019) wydany został w 2011 roku *Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Informator* (il. 13). Liczące 100 stron, bardzo bogato ilustrowane wydawnictwo w opracowaniu Aldony Chachlikowskiej, Krystyny Jazdon, Aleksandry Szulc i Hanny Wieland przypomina historię instytucji i związanych z nią ludzi.

Każdego roku rezultatem aktywności naukowej pracowników BU jest publikacja jednego lub dwóch wydawnictw zwartych oraz 40–50 artykułów w czasopiśmie naukowych i pracach zbiorowych. Poruszana jest problematyka dotycząca zarówno bibliotekarstwa, jak i realizacji własnych zainteresowań, często opartych na materiałach pochodzących ze zbiorów Biblioteki. Bibliotekarze uczestniczą poza tym, z referatami, w wielu konferencjach i seminariach naukowych, polskich i zagranicznych, publikują prezentowane prace w materiałach konferencyjnych.

Zainteresowanie pracą naukową, podejmowanie nowych wyzwań i wielość publikacji pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu wywodzi się z głęboko zakorzenionej tradycji pracy badawczej i dydaktycznej, wpisuje się też w realizację współczesnych założeń organizacji uczącej się. Duże znaczenie bez wątpienia miało usytuowanie w gmachu Biblioteki – połączonego przez długi czas z Biblioteką Uniwersytecką unią personalną osoby dyrektora – Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UAM. W latach 70. i do końca lat 80. XX wieku – a więc przez prawie 20 lat – placówki te współistniały i współpracowały. Wspólnie organizowano konferencje i zebrania naukowe. Wielu bibliotekarzy sprawdzało się jako dydaktycy, ucząc przyszłych bibliotekoznawców, głównie przedmiotów zawodowych. W pewnym momencie zatarły się granice wymagań i niektórzy z nich dopingowani sugestiami dyrekcji podejmowali zadania naukowe i publikowali ich efekty. Ta atmosfera i pozytywne nastawienie dyrekcji do zadań naukowych, mimo likwidacji Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, upływu lat i zmian personalnych, pozostały. Miało to z pewnością wpływ na zatrudnionych w Bibliotece Uniwersyteckiej pracowników. Wyjątkowo wielu z nich uzyskało tytuł bibliotekarza dyplomowanego¹⁴ (w 2016

¹⁴ A. Chachlikowska, *Wpływ działalności wydawniczej na jakość biblioteki akademickiej na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, w: *Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów. Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Materiały konferencyjne*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperek, Lublin 2011, s. 44.

roku zatrudnionych było 27 osób, w tym dwie pracujące w bibliotekach sieci). Młodzi ambitni pracownicy do niedawna uważali, że sprawą oczywistą jest, że w przyszłości taki tytuł uzyskają, a niektórzy z nich myśleli (często z sukcesem) o doktoracie. Takie nastawienie do pracy w Bibliotece wiązało się oczywiście z ambicją wykazania się publikacjami, stąd stosunkowo duża liczba artykułów każdego roku. Bibliotekarze dyplomowani z kolei jako pracownicy nauki poddawani są okresowym ocenom, w których pod uwagę bierze się głównie ich osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne. Zrozumiałe jest więc dążenie tej grupy pracowników do uczestniczenia w przedsięwzięciach naukowych i publikowania. Powstawały i powstają zatem prace nie tylko teoretyczne z zakresu bibliologii czy historii książki i bibliotek, ale też dotyczące praktyki bibliotekarskiej, prezentujące nowe doświadczenia z zakresu opracowania zbiorów, ich przechowywania czy zbiorów specjalnych. Sytuacja ta niestety powoli zmienia się na niekorzyść, co jest związane z przeprowadzoną deregulacją zawodu, obejmującą również pracowników bibliotek naukowych, oraz odstąpieniem przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego od powoływania komisji egzaminacyjnej dającej możliwość uzyskania ważnych w bibliotekach naukowych całego kraju uprawnień bibliotekarza dyplomowanego i scedowaniem tego zadania na władze poszczególnych uczelni. Decyzja ta uniemożliwia mobilność bibliotekarzy dyplomowanych, ponieważ uzyskane w określonej uczelni uprawnienia uznawane są wyłącznie w macierzystej placówce.

Wydawnictwa muszą być prezentowane, reklamowane i sprzedawane. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu wykorzystuje każdą możliwość przedstawiania swojej oferty wydawniczej. Regularnie służą temu celowi takie wydarzenia jak organizowany (od 1996 roku) Poznański Przegląd Książki Naukowej, uczestniczenie w jesiennych, przygotowywanych przez Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznańskich Dniach Książki nie tylko Naukowej oraz w odbywających się w Arkadach Kubickiego na Zamku Królewskim w Warszawie Targach Książki Historycznej. Przez dłuższy czas efektywnym sposobem sprzedaży wydawnictw była współpraca z poznańskimi księgarniami i firmami księgarskimi. Obecnie – w związku z uruchomieniem w roku 2008 księgarni internetowej dostępnej ze strony WWW Biblioteki Uniwersyteckiej – to jest najbardziej polecany sposób zaopatrywania się w wydawnictwa Biblioteki.

Promocja. Biblioteka 2.0

Bibliotekę jako „trzecie miejsce” trzeba stworzyć. Nawyki utożsamiające bibliotekę z wypożyczalnią książek są bardzo silnie zakorzenione w naszym społeczeństwie, a ich zmiana jest niezwykle trudna. Udowadniają to ostatnie badania czytelnictwa realizowane przez Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Wyniki pokazują, że myśli tak ponad 73% badanych osób. Uważają one wręcz, że biblioteki nie są im do niczego potrzebne. Tylko 10% badanych wie, że odbywają się w nich rozmaite imprezy, spotkania, warsztaty i kursy¹⁵. Powiadomianiu o tym, co w ramach działalności kulturotwórczej dzieje się w Bibliotece, służy głównie strona internetowa instytucji. W kilku miejscach na stronie WWW i to w zauważalny sposób zamieszczane są informacje o mających się odbyć wydarzeniach. Strona internetowa Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu przygotowywana jest przez profesjonalną firmę zewnętrzną, a funkcje redaktora strony, jak i redaktora wersji anglojęzycznej pełnią pracownicy Oddziału Informacji i Transferu Wiedzy. W trzech miejscach na stronie WWW znajdziemy anonse na temat oferty kulturotwórczej. Dostępne są również archiwalne opisy i galerie wydarzeń. Mając świadomość, że nie każdy student i pracownik regularnie śledzi naszą stronę internetową, komunikaty o wskazanej ofercie umieszczane są na głównej stronie internetowej uczelni. Wykorzystywany jest też tzw. mailing studencki oraz Facebook Biblioteki.

Podkreślenia wymaga nasza ścisła współpraca z Działem Promocji i Marketingu UAM, trwająca od powołania przed kilku laty tej placówki. Wiele wydarzeń dzięki temu udało się wyeksponować lub wpisać w ogólnouniwersyteckie priorytety. Przykładem może być majowa Dekada Jubileuszowa 2009–2019, w którą włączone zostały: wspomniany już wcześniej Tydzień Bibliotek, a także Dzień Darmowego Komiksu. Od długiego już czasu wszystkie działania organizacyjne związane z Festiwalem Nauki i Sztuki oraz Nocą Naukowców przeprowadzamy w ścisłym kontakcie ze wspomnianym działem – koordynatorem tego przedsięwzięcia.

Zauważalna jest coraz bardziej efektywna współpraca z mediami. Na początku omawianego okresu prasa, radio i telewizja bardzo rzadko informowały o wydarzeniach kulturalnych w BU. Obecnie relacje z cyklicznych imprez są w zasadzie regularnie prezentowane w mediach. Stacje

¹⁵ Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 roku. Raport. Biblioteka Narodowa 2016, s. 55–56, <http://www.bn.org.pl/download/document/1459845698.pdf> [dostęp: 18.05.2016].

telewizyjne starają się zapraszać przedstawicieli Biblioteki z okazji ważniejszych wydarzeń. Niektóre gazety proponują nawet okolicznościowe dodatki, w których różne biblioteki (odpłatnie) mogą szeroko promować swoją ofertę. Ostatnio taki dodatek z okazji ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek przygotowała „Gazeta Wyborcza” (maj 2016). Biblioteka Uniwersytecka ma też wykupiony stały abonament w Uniwersyteckiej Telewizji Internetowej, dzięki temu realizowane są spoty reklamowe oraz prezentowane są zbiory i rozmowy z pracownikami.

Wieloletnia już jest współpraca z miejskimi wydawnictwami kulturalnymi, takimi jak wspomniany wcześniej miesięcznik „IKS” czy „Afisz” zawierający wybór najważniejszych wydarzeń kulturalnych, który od lutego 2016 roku ma również formę ulotki z pełnym kalendarium wydarzeń na każdy miesiąc i jest nieodpłatnie udostępniany w większości placówek kulturalnych Poznania. Współpracujemy z Miejską Radą Seniorów w Poznaniu, ponieważ rozumiemy, jak ważna jest aktywizacja mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, oraz ze związanym z UAM Uniwersytetem

The screenshot shows the website 'wielkopolska.kultura u podstaw'. The main navigation bar includes 'WYDARZENIA', 'MIEJSCA', 'LUDZIE', 'OPINIE', and 'KULTURADIO'. The article title is 'Sekrety kulinarne sprzed wieków'. The text of the article begins with 'Sekret "przedkiego skruszenia drobiu"? - Prosty choć dla dzisiejszego czytelnika drastyczny. "Na godzinę przed zabicim wlać w gardło łyżkę octu tęgiego" - opowiada Alicja Szulc, która w ramach Tygodnia Bibliotek wygłosiła w Bibliotece Uniwersyteckiej wykład "jak robiono kobry, rosolisy i placki Bernardynów. Jak dawniej gotowano, o zdrowie i dom dbano", połączony z degustacją.

Below the article, there is a section for 'Kulturalny Film' featuring a video titled 'KRZESIMIR DEBSKI I ZAGAN ACOUSTIC w'. The website footer includes 'Start', 'Wyszukiwarka na publocie', and 'Akceptuję'.

Il. 14. Portal Kultura u podstaw [dostęp: 20.05.2016]

Trzeciego Wieku. Internetowe portale kulturalne to też miejsca, w których można znaleźć ofertę wydarzeń proponowanych przez Bibliotekę. Należy tu wymienić przede wszystkim portale: kulturapoznań.pl Wydawnictwa Miejskiego i wielkopolska.kultura u podstaw Samorządu Województwa Wielkopolskiego.

Biblioteka Uniwersytecka, jako integralna część Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, stosuje w swoich działaniach promocyjnych System Identyfikacji Wizualnej, czyli zestaw reguł oraz jednolitych standardów komunikacji wizualnej opartych na logo, logotypie, kolorystyce i typografii. Jest to czynność niezbędna, gdyż wszelkie działania jednostek uczelnianych składają się na postrzeganie uniwersytetu jako całości, a wszystkim pracownikom zależy na tym, aby był to jak najkorzystniejszy obraz. Koordynatorem SIW w Bibliotece Uniwersyteckiej jest asystentka dyrektora placówki.

W obecnych czasach duży wpływ na atrakcyjność bibliotek mają nowe techniki internetowe (sieć drugiej generacji), czyli Web 2.0. Biblioteką 2.0, pracującą na rzecz środowiska, w którym funkcjonuje, można nazwać społeczną sieć z różnego rodzaju programami, którą użytkownicy mogą projektować i personalizować. Biblioteka 2.0 to komunikacja użytkowników z bibliotekarzami oraz innymi użytkownikami i przekonanie ich o współodpowiedzialności za treści umieszczane w Internecie i dzielenie się wiedzą. Tej idei służą takie narzędzia jak: Facebook, Twitter, blogi, biblioteczny Second Life, wiki i inne¹⁶. Sytuacja w tym zakresie jest jednak tak dynamiczna, że powoli zaczynamy mówić już o Web 3.0.

Facebook Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu jest bardzo popularnym narzędziem, promującym wszystkie mające się odbyć w BU, głównie kulturotwórcze, wydarzenia. Własnego profilu na Facebooku doczekała się nawet bardzo prężnie działająca Galeria BU. Serwis społecznościowy Twitter, umożliwiający zamieszczanie mikroblogów, wykorzystywany jest może w mniejszym stopniu, ale ze względu na jego popularność także tam promowane są biblioteczne spotkania, wystawy, promocje książek czy cykliczne imprezy. Bardziej personalny charakter mają natomiast prowadzone przez niektórych pracowników blogi o charakterze kulturalnym.

¹⁶ D. Ostrowska, *Od Web 2.0 do Biblioteki 2.0*, „Bibliotekarz” 2008, nr 3, s. 12; K. Bikowska, *Przegląd badań z zakresu Biblioteki 2.0 w Polsce i na świecie*, „Elektroniczne Czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” 2014, nr 6, s. 2, <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/viewFile/93/95> [dostęp: 23.05.2016].

Dokonany przegląd pokazuje, że **działalność kulturotwórcza Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu** to cała gama zadań, które są nierozłącznie związane z jej podstawowymi funkcjami. Wskazana aktywność, realizowana praktycznie od zarania dziejów Biblioteki, przeszła w ostatnich kilkunastu latach prawdziwą rewolucję. Stanowi to bez wątpienia odpowiedź na oczekiwania społeczne zarówno mieszkańców regionu, pracowników i studentów uczelni, jak i stałych użytkowników placówki, a jednocześnie jest elementem świadomej strategii. Promocja zgromadzonych zasobów, szczególnie niecodziennych, zabytkowych i unikatowych kolekcji odbywa się na wystawach, wykładach, specjalnych prezentacjach, a publikacje powstałe na podstawie źródeł ze zbiorów bibliotecznych często kierowane są do szerokich kręgów zainteresowanych osób. To otwarcie na coraz obszerniejsze grupy odbiorców, tradycyjnie nieutożsamianych z podstawową grupą użytkowników biblioteki naukowej, jest kolejnym znakiem charakterystycznym dla dokonujących się przemian. Wiąże się to z podejmowaniem nowych tematycznie i odmiennych form działania. Zainteresowanie nimi pobudza również pracowników instytucji do zgłaszania nowych propozycji, inicjatyw, a co za tym idzie – do aktywnego włączania się w ich realizację. To oraz świadomie rozbudowywane akcje informacyjno-promocyjne w różnych mediach czynią z Biblioteki „trzecie miejsce” i pozwalają na coraz powszechniejsze, społeczne uświadamianie takiej właśnie roli największej placówki bibliotecznej w północno-zachodniej Polsce.

Bibliografia

- Bikowska K., *Przegląd badań z zakresu Biblioteki 2.0 w Polsce i na świecie*, „Elektroniczne Czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” 2014, nr 6, s. 2, <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/viewFile/93/95> [dostęp: 23.05.2016].
- „Biuletyn Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu” 1959, nr 2; nr 3; nr 4.
- Chachlikowska A., *Wpływ działalności wydawniczej na jakość biblioteki akademickiej na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, w: *Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów. Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Materiały konferencyjne*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperek, Lublin 2011.
- Gębołyś Z., *Misja biblioteki naukowej w teorii i praktyce*, w: *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*, Poznań 2004.
- Instytut Książki, *Dyskusyjne Kluby Książki*, <http://www.instytutksiazki.pl/abc,dkk.html> [dostęp: 25.04.2016].

- Jana Żdźarowskiego, kanonika poznańskiego, diariusz z lat 1532–1551, oprac. R. Wójcik, W. Wydra, Poznań 2009.
- Jazdon A., *Miejsce biblioteki w medializacji nauki*, artykuł niepublikowany, wygłoszony na konferencji „Strategie bibliotek w działaniach edukacyjnych, informacyjnych i medialnych”, Jarocin 13–15 listopada 2004 roku.
- Jazdon A., *Nowoczesne zarządzanie w starych murach*, w: *Stare i nowe w bibliotece. Współpraca czy konkurencja*, Łódź 2010.
- Kisilowska M., *Czy lubicie się Państwo zakładać? O zaufaniu w bibliotece*, w: *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. *Materiały konferencyjne*, Łódź 2011.
- Ostrowska D., *Od Web 2.0 do Biblioteki 2.0*, „Bibliotekarz” 2008, nr 3, s. 12.
- Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej, oprac. K. Jazdon, H. Wieland, Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu nr 22.
- Sprawozdania Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu za lata 1996–2015.
- Sprawozdania Oddziału Informacji Naukowej i Transferu Wiedzy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu za lata 2013–2015.
- Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 roku. Raport. Biblioteka Narodowa 2016, <http://www.bn.org.pl/download/document/1459845698.pdf> [dostęp: 18.05.2016].
- Zachowanie żywota panińskiego przez trzynastcie artykułow, których panny naśladować mają*, Kraków, Florian Ungler, 1530. 8°, Libri Librorum, Seria Bibliotheca paleotyporum in lingua polonica impressorum, Poznań 2008.
- Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*. *Informator*, Poznań 2011.
- Żywa Biblioteka Polska / Stowarzyszenie Diversja, <http://zywabibliotekapolska.pl/zasady/> [dostęp: 20.04.2016].

ALDONA CHACHLIKOWSKA

Poznań University Library as the „third place”

ABSTRACT. The present article discusses the culture making, editorial and promotional activity of the University Library in Poznań focusing mainly on the last twenty years. The most important manifestation of the library’s culture making activity are presented and include: Library Week, Festival of Science and Arts, Researchers’ Night, exhibitions, Living Library, Poznań Comics Discussion Academy, Book Discussion Club and many others. The presented editorial and publishing activities include: the annual library’s publication „Biblioteka”, the series: Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, Antiquitates Minutae, Libri Librorum and other publications published outside of the regular series. The article is concluded with an outline of the essential tasks to be fulfilled in order to promote the institution. The indicated activities, carried out virtually since the inception of the library, have recently gone through particularly dramatic and significant changes. Undoubtedly, however, they still constitute the core answer to the social expectations of the local population, library staff

and students of the University alike, as well as the library's permanent users. At the same time, this is a component element of a deliberate strategy undertaken by the institution. In addition, this contributes to underpinning the long-term viability of this largest library in North-West Poland.

KEY WORDS: Poznań University Library, culture making activity, publishing activity, promotion, Library 2.0.